

Úkol 11

• Jan Zábřana: Stránky z deníku (1968), in J. Z., Básně. Ed. J. Trávníček. Praha: Torst – Mladá fronta, 1993, s. 113–191

1. Kristýna používá ve svém textu několikrát slovo hra. V jakém smyslu byste je nad Zábranovými básněmi akceptovaly, a v jakém naopak odmítly?

Marie Zoe Jalová

Existuje-li oblast, v které Zábrano dílo hrou nedisponuje, je to forma básně. Většina, vyjma asi dvou, dodržuje sonetovou formu. V ostatních ohledech autor určitou hru uplatňuje. Výrazně to lze vidět např. ve využití různých jazyků uvnitř básní (objevují se zde úryvky německých a ruských písní) i v celé sbírce v rámci citátů či různojazyčných názvů básní – př. *Splendid isolation destroyed*. Autor využívá hru i v rámci práce s tropy, hraje si s kontrasty, např. ve verši *vedro plné ledu*. Rozličné je i užití básnických figur, v rámci básní se často objevují přesahy ve verších, apoziopse či elipsy. Autor si často hraje se čtenářem ve smyslu nevyřčených informací – často podá výpověď o určité události pouze jedním slovem a nechá si čtenáře vše domyslet, což ovšem není nijak složité, neboť zkratkovitá výpověď podává komplexní obraz situace – např. v básni *Curriculum vitae (breve): klíč k jejím dveřím*. („Drahá!“ „Drahý!“).

Otázka: Než jste tu otázku zodpověděla, musela jste si nějak uvědomit, co je „hra“. Zkuste toto uvědomění zapsat nyní, tedy poté, co jste odpověď už zformulovala.

Karolína Jauernigová

Neakceptovala bych slovo „hra“ z hlediska tématu básní, neb se zabývají pesimismem vůči společenskému a politickému dění tehdejší doby, jde tedy o autentičnost a Zábřana skrze své verše promítá aktuální skutečnost, tedy tehdejší společenské problémy.

Avšak způsob, jakým tyto motivy prezentuje, lze – dle mého názoru – nazvat jako jakousi hrou s textem, týkající se jeho ojedinělé grafické úpravy. V tomto smyslu se jedná o něco, co může čtenáři poskytnout potěchu, radost. Samotné motivy básně však radost přinést nemohou, protože vyjadřují desiluzi.

Zábřana často k vyzdvižení některého slova používá jeho zvýraznění například pomocí kurzivy nebo většího rozptylu mezi písmeny, a to v případech, kdy se jedná o něco emotivně zaměřeného, nebo chce docílit čtenářovy větší pozornosti na dané slovo. Dále pak udržuje čtenáře v napětí odsazováním některých slov na řádek následující. Objevují se i prvky hovorové nebo symbolicky naznačené.

Otázka: Nemůže trefné vyjádření desiluze způsobit čtenáři taky radost?

Marie Kolaříková

Myslím, že slovo „hra“ ve smyslu „aktualizace něčeho už zažitého“ je slovo, které vystihuje Zábranovy básně výborně. Kristýna dle mého názoru trefně použila tento výraz především ve smyslu, že „zápisky v deníku“ jsou hra s žánry, ke kterým se tato sbírka hlásí, tj. s žánrem deníku a žánrem sonetu. Oba tyto žánry mají v evropské kultuře dlouhou historii a existují v povědomí čtenářů se základním literárním vzděláním. Oba se proto mohou snadno stát nudnými, naplňují-li jenom očekávané vzorce, a vyžadují určitou míru hravosti. Tu Zábřana poskytuje občasným narušováním přísných pravidel toho, jak má formálně sonet (ať už petrarkovský, nebo anglický) vypadat, a skrze odmítnutí vyprávění o konkrétních událostech, což by se předpokládalo u deníku. Připadá mi, že i v ostatních případech je slovo „hra“ užito velmi trefně, básník aktualizuje rým homofony a epizeuxis opakováním částí slov („záviděl, viděl“).

Otázka: Výborně. Jakými způsoby Zábřana obvyklou formu sonetu narušuje?

Cecylia Linková

Slovo *hra* bych v kontextu Zábránových textů akceptovala co do působení jazykové stránky na čtenáře – v tom smyslu, že mluvčí používá spoustu básnických prostředků (které Kristýna vyjmenovává ve svém textu), které jsou často založeny na práci s jazykem, na jazykových hříčkách (jazykových *hrách*). Krom jazykové stránky jsou v básních ještě k nalezení různá neobvyklá přirovnání (mládí jako hlávka zelí; hodina žlutá jako sloní kel...), které si zas *hrají* s čtenářovou fantazií. Na druhou stranu bych pojem *hry* odmítla ve smyslu tematickém: básně, ač jazykově hravé, jsou i náročné – i co do někdy tíživé nálady, kterou zprostředkovávají, i co do intelektuální roviny, kdy jsou v nich obsaženy intertextuální narážky nejen prostřednictvím citátů na konci, ale někdy jsou i skryty ve verších nebo i názvu básně. To však vlastně může být i *hrou* autora s čtenářem.

Otázka: Je možné, že by v písemně fixované básni figurovaly básnické prostředky, které by nebyly založeny na práci s jazykem?

Barbora Sádovská

Myslím si, že i když Kristýna se slovem *hra* nešetří, neužívá ho nikdy vyloženě nevhodně. Vztahuje ho totiž převážně k jazyku a formě básni, kde se opravdu určitá autorova hravost projevuje. Důležité totiž je, že „*hra*“ nikdy neznevažuje téma básně, ba naopak volbou slov – a například vhodnými rýmy v ruštině či němčině – podtrhuje atmosféru a dodává třeba i matnou představu o dobovém zasazení a naladění, když už ne celé společnosti, tak autora určitě. V čem *hru* nevidím, je samotný obsah. Samozřejmě jsou to věci popsané často metaforicky nebo oklikou, takže si je člověk musí domyslet, není to ale přetvářka.

Otázka: Mohla by „*hra*“ někdy nějaké téma básně znevažit? Co je „samotný obsah“?

2. Dialogičnost, na niž upozorňuje Kateřina, je jistě nápadným rysem básně Třicet a možná i několika dalších. Když byste prismatem dialogičnosti nahlédly Stránky z deníku jako celek, co se vám v nejrůznějších rovinách (sbírka, oddíl, titul básni apod.) ukáže?

Bára Činčurová

V rovině motivické či tematické je ve sbírce patrný dialog dětství a mládí se stářím – s mladostí spojené naděje a očekávání jsou dospělým či stárnoucím lyrickým subjektem hodnoceny jako naivní, nenaplněné, prožívá zklamání, až pocit marnosti. Prostředkem tohoto dialogu je např. motiv míče, který se objevuje právě v souvislosti s minulostí, prospektem budoucnosti a přítomností: ve skladbě *Dítě komentuje druhý poločas* je ve vztahu k životní cestě zmíněno, že by míč měl skončit v síti, na což báseň *Třicet* odpovídá, že míč hosený lyrickým subjektem kdysi na hřišti do vzduchu dosud nedopadl. Se stárnutím a zklamáním se pojí také postoj mluvčího vůči ženám – odpovídá svému mladšímu já, která zatím nezažilo to, co on.

Z hlediska formálního členění sbírky vstupují v konverzaci některé skladby umístěné vedle sebe na dvojstránce. Např. v *Pálení čarodějnic (I)* je vyjádřena nejistota mládí, nadějně vyhlídky, zatímco v *Pálení čarodějnic (II)* hořká vzpomínka na minulost, výtka adresovaná konkrétní ženě. Dále např. *Původ a Curriculum vitae*; *Večer slaměného vdovce* a *Obrazovka* atd. Závěrečná skladba *Černá ranní vzpomínka* může být vnímána jako jakási odpověď na celou sbírku, jako její reflexe. Jakoby metanarativně pojednává o plynutí času, vzpomínání, psaní deníku.

Otázka: V čem spočívá ta „odpověď“ básně *Třicet*? Míč sice v brance neskončil, ale nedopadl-li dosud na zem, nemohli bychom to číst taky tak, že to všechno zatím ještě ani nezačalo?

Karolína Pavlíková

Nad různými tituly básni nás může napadnout, že samotný motiv deníkovosti je dialogem mezi konkrétními událostmi a osobním prožitkem jednotlivce (*Dožínky v létě 1945*, *Pražský podzim*, *Pálení čarodějnic (I)/(II)*, *Vánoce* a naproti tomu *Podnájem*, *Večer slaměného vdovce*, *Zkrat*, *Dítě*

komentuje druhý poločas). Uvnitř samotných básní se nám mísí příběhy lidí, jejich řeč (a v té zase sledujeme dialog různých rovin jazyka: „šaliny“, „angliny“ „Viděls“) spolu s dobovou publicistickou rétorikou: „starý svět“ „zastřelení na útěku“. Co se týče formy sonetu, máme zde dialog několikerý. Se samotným deníkem, tedy formátem popisujícím pouze časově ohraničený motiv, přičemž kompozice sonetu se tak stává sama motivem básně; a dále sonetu jako vznešeného lyrického útvaru s všedností a banalitou, kterou popisuje. V neposlední řadě Zábranova poetika stojí částečně v jisté opozici vůči Skupině 42, která hlásá, že formu a rým je třeba rozbít pro autentické zachycení okamžiku. Zábranovy rýmy mají však výmluvně demonstrativní a komunikační funkci, neboť odhalují jádro problematiky padesátých let („pláčí-udavači“, „nuda-udá“).

Otázka: Funkci Zábranových rýmů vážete na padesátá léta. Máme pro to jiný důvod než vědomí, že Stránky z deníku vznikaly v této dekádě? Jinými slovy: Nemohli bychom „demonstrativnost“ rýmů (je to výborný postřeh) vysvětlit ještě jiným důvodem?

Matylda Strnadová

Zábrana v mnohých básních ze sbírky *Stránky z deníku* využívá dialogu jako formátu. Jednotlivé promluvy bývají někdy dokonce graficky odděleny, jindy se neobjevuje ucelený rozhovor, nýbrž pouhé fragmenty, výkřiky. Avšak rys dialogu můžeme pozorovat i v samotné struktuře sbírky. Rozhovor je především propojováním různorodých pozic jednotlivých mluvčích, kteří na sebe reagují. A nutno podotknout, že Zábranovy básně působí jako dialog – jsou navzájem propletené, zároveň se prostřednictvím citátů vztahují k jiným autorům, vstupují s nimi do konverzace. Oddíly sbírky mají rozdílný charakter (některé jsou popisnější, jiné zas meditativnější) a jako by mluvčí z jednotlivých oddílů spolu vedli dialog. Právě přítomnost více rozdílných pozic (ať už jde o využití spisovné/obecné češtiny nebo o tematický posun) umožňuje Zábranovi postihnout mnohost a komplexnost světa. Dialog můžeme vnímat ne pouze jako přítomnost promluvy mezi dvěma osobami, ale také jako způsob výstavby textu – důraz na propojenost, intertextovost, pluralitu perspektiv.

Otázka: To je výborné. Mohla byste přitom přesněji pojmenovat sjednocující rysy jednotlivých oddílů?

3. Jaký význam přisuzujete ve Stránkách z deníku u příslušných básní (b. Třicet je toho příkladem) umístování citátů na konec textu?

Adéla Bílková

Souhlasím s tvrzením Kateřiny, že citáty „odkazují na různá díla ze světové literatury, která s daným sonetem tematicky souvisí. Jde o jakýsi průnik vnější reálie do prostoru básně.“ Tuto myšlenku bych si však ještě dovolila rozvést. Pokud bych vycházela z toho, že se Zábrana nechystal básně vydávat a psal je pouze pro sebe a blízké přátele, jak píše Kristýna ve svém referátu, považovala bych citáty u veršů za texty, se kterými se autor setkal a zalíbily se mu natolik, že se rozhodl si tyto texty zaznamenat. Další možností však může být i autorovo „přiznání“ inspirace, která ho vedla k napsání určité básně. Tato možnost se mi zdá mnohem pravděpodobnější, neboť určité věty ze Zábranových básní jsou překladem vět citovaných textů. Citáty mohou sloužit k prohloubení čtenářova vnímání kontextu básní a k pochopení autorových záměrů, větší význam jim však nepřisuzuji.

Otázka: Není silnější ponětí o souvislostech dané básně nebo její inspirace, jak výborně píšete, význam už tak dost veliký? Nebo jak jste myslela svou závěrečnou větu?

Zuzana Hrabánková

Dle mého názoru tyto citáty, které jsou ve sbírce *Stránky z deníku* umístěny výhradně za některými z básní, slouží k jakémusi bližšímu určení či spojení dobového kontextu se samotným významem sonetů. Části z citátů se nachází ve spodním okraji stránky a slouží také jako odkaz na několik děl

(nejen) světové literatury (např. u sonetu *Odejít* nalezneme také úryvek z básně od českého básníka Jiřího Valji). Byť se to na první pohled nemusí zdát, po bližším zkoumání zjistíme, že citace s jednotlivými sonety tematicky souvisí. Pokud mluvíme o sonetu *Třicet*, jedná se o úryvek básně od Dylana Thomase *Should Lanterns Shine*, který ve své básni mluví o míči, jenž nedopadl k zemi. Jan Zábrana tuto část zakomponoval do sonetu *Třicet* jako závěr básně, proto vložil odkaz na tuto báseň na stejnou stranu.

Otázka: Proč by se na první pohled nemuselo zdát, že citace s jednotlivými sonety tematicky souvisí?

Denisa Hyšplerová

Citátů se v Zábranově poezii objevuje hned několik. Většinou stojí za textem a odkazují na rozmanitá díla z různých koutů světa (například ruské a anglické citáty). Tyto citace jsou ponechány v originálním znění, čímž chtěl autor zřejmě zachovat jejich původnost a originalitu. Citáty nejsou vybírány nahodile, každý z nich je zvolen záměrně. Jejich funkcí je zejména doplnit a interpretovat básně nebo mohou být prostředkem k oživení daných sonetů. Je možné je taktéž považovat za literární analogie, kdy spatřujeme jisté paralely mezi básní a užitým citátem. Další eventualitou je to, že autor se ve svých básních nechtěl opakovat, nechtěl „napodobovat“ to, co již bylo řečeno, a proto využil pravděpodobně citátů svých oblíbených spisovatelů, jejichž verše jsou smyslem a významem shodné s těmi jeho.

Otázka: Může několikařádkový citát interpretovat báseň? Jak jste svou sentenci ve skutečnosti myslela?

Kristýna Jelínková

Básní, které pod sebou mají citát, není ve *Stránkách z deníku* příliš mnoho, přesněji řečeno jsou čtyři – *Třicet*, *Zde by měly kvést...*, *Zkrat* a *Odejít*.

Báseň *Třicet* jako jediná z výše zmíněných pracuje s citací již v samotné básni: „budem se těšit z drobných dáreků? / ... *Míč dětství, vyhozený v parku, / ne, ten míč dosud nedopadl k zemi... // The ball I threw while playing in the park / Has not yet touched the ground... / (Dylan Thomas)*“

Význam umístění citátu na konci této básně je zjevný, neboť se Zábranovi do jeho básně hodily verše jiného básníka, Dylana Thomase, a proto jej také na konci cituje.

U ostatních básní s citátem na konci je to jinak. U básně *Zde by měly kvést...*: „... *the young girl / no more than a child... / That was before she turned whore... / (William Carlos Williams)*“, by mohlo jít o volné pokračování básně, přičemž mladá dívka W. C. Williamse by mohla být jak Olinka se zlatým diskem (2. strofa), tak basketbalistka po zápasu (4. strofa).

Další citát se skýtá pod básní *Odejít*: „*A říkám odejít, ach, odejít, / vyproštěn z papírů počmáraných. / (Jiří Valja)*.“ Vypůjčené verše zde navazují hned na několik podnětů z básně. Především se zde vrací motiv odchodu z názvu básně – *A říkám odejít, ach, odejít...* Dále tyto verše navazují na motiv knihy a psaní z druhé strofy – *jen jako chyby, ponechané v druhém i třetím vydání / vyproštěn z papírů počmáraných*. A v neposlední řadě tvoří, dle mého názoru, závěr, který básni chybí.

Poslední básni, jež má na konci citát, je báseň *Zkrat*, avšak protože je citát v ruštině, mohu jen předpokládat, že se opět jedná o jakési pokračování básně.

Význam těchto citací na konci textu je tedy, myslím, ten, že slova a verše jiných autorů již lépe vyjádřila to, co chtěl Zábrana říci sám, a proto tato slova zanesl do své sbírky.

Otázka: Co když to například s Dylanem Thomasem bylo obrácené? Nejdřív byla četba jeho veršů, kolem nichž pak Zábrana vystavěl svou báseň? Co v dané básni způsobilo, že vznikl dojem – který se mi moc líbí – o chybějícím konci? Byl to text básně, který zůstával otevřený nebo nedořečený, anebo skutečnost, že po něm následoval ten citát z Valji?

Anna Pohlová

Kateřina ve svém textu popisuje citát jako nějaký „průnik vnější reálie do prostoru básně“, pro mě zároveň citáty představují vhléd do autorovy mysli a do toho, co možná mohlo být impulsem k napsání dané básně, tedy nějakou inspirací. Nebo možná poodkrývají něco, co je autorovi, resp. mluvčímu básně milé a nějak ho ovlivňuje. Zároveň tak Zábрана dává čtenáři nějaké „doporučení“, na jakou tvorbu by se ještě mohl podívat, ukazuje svoji znalost v literatuře, kterou umí promítnout do této intertextuality.

Například v básni *Odejít* pociťuji, jako by Zábрана verše Jiřího Valja (z básně *Upřímnost*, Jarní almanach básnický 1940) chtěl doplnit o jakýsi předzpěv, a citát plynule zakomponoval do svého textu a zároveň v citátu, alespoň dle mého pocitu, báseň vrcholí.

Dokonce tyto citáty možná trochu souvisí s otázkou, kterou jste nám položil jako první, a to do jaké míry jsme u Zábranových básní ochotné akceptovat „hru“. Pro zvědavého čtenáře se totiž citát může stát impulsem hledání citovaného díla. Zábрана nám totiž v tomto hledání podává pomocnou ruku jen trochu, jelikož k citátu připisuje pouze autora, nikoliv citované dílo.

Otázka, resp. úkol: Zkuste prosím svou větu: „...co možná mohlo být impulsem k napsání dané básně, tedy nějakou inspirací“, přebudovat tak, aby pojednávala o účinku básni na čtenáře, nikoli o čtenářově domněnce, co bylo možná „před“ básní, a zachovejte přitom tezi o impulsu nebo inspiraci.

Kateřina Staňková

Citáty hrají ve sbírce u různých básní rozdílné role. Někdy nás citace na konci stránky upozorní na to, že se její překlad nachází v samotných verších. Díky tomu se v básni ocitá vnější reálie. Toho je příkladem třeba báseň *Třicet* nebo *Zkrat*. Jindy se citát na konci textu může nést v duchu motto – např. v básni *Odejít*. Motto se mj. nachází nejen za básněmi, ale i na úplném začátku sbírky – Je zde zmíněn Cecil Day Lewis a Vítězslav Nezval.

Otázka: Co v obecné rovině způsobuje motto umístěné před textem a jaký efekt má u Zábrany umístění opačné? Co takové „dodatečné motto“ dělá se čtenářem?

Tereza Tomková

Citáty na konci textu mohou mít stejný či obdobný význam jako dedikace některým autorům. Citace na konci básně vždy s básní souvisí tematicky i laděním, dalo by se říci, že i báseň určitým způsobem doplňuje.

Zároveň by se právě dalo usuzovat z tematického propojení a faktu, že některé citace jsou přímo použity v daných Zábranových básních, u nichž jsou uvedeny (např.: celé závěrečné dvojverší básně *Třicet* je totožná s anglickou citací Dylana Thomase, podobnou shodu můžeme nalézt i u básně *Zkrat*, jejíž závěrečný verš se shoduje s částí následující citace ruského básníka), že se jedná o jakýsi hold autorovi, jemuž daná citace patří.

Otázka: A co to všechno, co přesně říkáte, dělá se Zábranovou básní? Nerozpakujte se vyslovit i banalitu (která ale banalitou být přestává, pomyslíme-li například celkově na lyriku první poloviny 20. století).

4. Čím se pro vás Zábranovy verše v této sbírce vyznačují nejintenzivněji? Pokuste se svůj vjem vysvětlit.

Adéla Houbová

Nejintenzivněji na mě zapůsobil určitě element sentimentální. Často se v básních vyskytují vzpomínky na „starý svět“, jak je v jedné z nich dokonce pojmenován. Popisována je změna, ať už k lepšímu, anebo k horšímu. Uvědomování si toho, že nic není stejné. Deprese nad světem, jaký je a jaký býval. Hledání sama sebe, svého místa, své minulosti i budoucnosti.

To vše je zároveň ale podáno řekla bych až „hravou“ formou – tím trochu zacházím k první otázce. Slovo hra bych zde použila v tom smyslu, že volba slov působí zkrátka jednoduše, vesele, hravě. Ale jen na první pohled, v obsahu se ta hra naopak úplně vytrácí a verše působí spíše depresivně. To na mě působí také docela intenzivně, ten rozpor mezi formou a obsahem.

Otázka: Nahlédneme-li do slovníku, seznáme, že význam slova „sentimentální“ je: „příliš se poddávající citům, blouznění; rozcitlivělý, přecitlivělý; příliš naplněný citem“. Z Vašeho dalšího – myslím, že přesně vyjádřeného – výkladu ale vyplývá, že Zábranova sbírka na Vás doléhala jinými vlastnostmi. Jak z toho ven?

Karolína Janečková

Nejintenzivněji vnímám „vzdálení“ lyrického subjektu od viděného, nezúčastněné pozorování, bezosobovost, tlumení emocí. Ty jsou tlumeny zřetelně na rovině jazykové: v básních se nenacházejí výrazy, které by vyjadřovaly emoce lyrického subjektu. Bezosobovost je způsobena četnými obrazy, popisy situací/všedních momentů. Lyrický subjekt explicitně nevystupuje, nereflektuje svoje pocity, nepopisuje, co cítí, ale spíše, co vidí/viděl. Básně jsou tedy čteně psány v er-formě s absencí *lyrického já*, pokud se *já* v básních přeci jen objevuje, není to zdůrazňováno, často se tuto informaci čtenář dozvídá „mimoděk“ pouze z jednoho verše. To, že je lyrický subjekt *vzdálen* a neposkytuje čtenáři explicitní reflexi svých pocitů, čtenáři neznemožňuje odhalit jeho svébytnost, protože on zprostředkovává obrazy – i skrz nezúčastněnost tedy čtenář nachází klíč k interpretaci osobitosti lyrického subjektu.

Otázka: V odpovědích vás všech někdy bez komentáře vaše texty v jednotlivostech koriguji, abychom se pak při debatě vyhnuli lapáliím, které nestojí za zdržování. Tato Vaše odpověď je pronikavá, ale podstatnou část její poslední věty bych opravil podstatněji, ba ji zredigoval. Znělo by to nějak takto: „...čtenáři neznemožňuje odhalit jeho svébytnost, protože vše v básni zprostředkovává právě tento subjekt – navzdory jeho nezúčastněnosti tedy čtenář nachází klíč k jeho osobitosti.“ – Zachoval jsem tím význam, který jste chtěla sdělit, anebo jsem to posunul jinam? A kam?

Karolína Kýčková

Pro mě se verše nejintenzivněji vyznačují tím, jak jsou napsány. Většina básní na mě působí jako zachycené myšlenky, vjemy, které ten básnický hlas měl, zachycení útržků. Tak jsem vnímala spoustu jeho veršů, jaksi útržkovitě. Mluví nám něco předkládá, zprostředkovává a čtenář se do toho snaží proniknout, ale nakonec má pocit, že toho není zcela schopen. Vzbuzuje to ve mně trochu pocit distancovanosti. Souvisí to s formou, jakou je toto dílo napsáno: formou deníkovou. Autor, resp. jeho mluvčí zřejmě „zaznamenal“ to, co pro něj bylo důležité. Toho jsem si všimla hned v první básni *Léto 1944*, kde takové útržkovité informace můžeme vidět. I samotný název básně odpovídá deníkové formě. Tuto útržkovitost vidím i v tom, že některé verše působí, jako by mluvčí zapsal určitou myšlenku a náhle byl vyrušen jinou, jako by vjem byl přerušen jiným, novým. Např. v básni *Dobře orientované ženy* to můžeme vidět: po verši „a ví, že si nevydělá...“ náhle následuje „Poledne! Rány jako z děla rvou uši“. Některé verše na mě také působily, jako by byly náhodné, nesouvisející, což vedlo k tomu, že jsem často nevěděla, co chce autor říct, o čem vlastně básně jsou. To mě vede zpět k té deníkové formě a tomu, že lyrický subjekt chtěl zřejmě prostě zapsat pro něj důležité momenty, které působí jako výňatky z reality.

Otázka: Ve Vaší odpovědi se šestkrát vyskytovalo slovo „autor“. Většinou jsem pokládal za nutné je vyměnit za jiný výraz („mluvčí“, „hlas“, „subjekt“ apod.). Je zřejmé, proč jsem to udělal?